

12. โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญ

โดยทั่วไปการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชมันสำปะหลัง ควรเน้นการเลือกใช้พันธุ์ที่มีความต้านทาน ไม่ใช่ท่อนพันธุ์จากต้นที่เป็นโรค ไม่ปลูกในแปลงที่มีการระบาดของโรคโดยปลูกพืชสลับกันหรือทิ้งว่างเพื่อตัดวงจรชีวิตของโรคและแมลง ท่อนพันธุ์ที่ใช้ควรเป็นท่อนพันธุ์ที่สมบูรณ์ก่อนใช้ควรจุ่มในน้ำยาหรือน้ำร้อนฆ่าเชื้อโรค นอกจากนี้ควรทำแปลงให้สะอาดโดยทำลายเศษพืชที่อาจเป็นแหล่งเชื้อโรค ส่วนการกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชมันสำปะหลังมีหลายวิธี ได้แก่ การใช้สารเคมีโรยหรือฉีดพ่น การปล่อยศัตรูธรรมชาติประเภทตัวห้ำตัวเบียน การใช้สารชีวอินทรีย์ การเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับชนิดของโรคและแมลง ความรุนแรงของการระบาด และงบประมาณที่จะใช้เกษตรกรควรตรวจตราแปลงของตนอย่างใกล้ชิด หากพบโรคหรือแมลงจะได้กำจัดโดยเร็วไม่ให้ขยายวงกว้างขึ้น วิธีสารเคมีมักมีอันตราย ผู้ใช้ต้องระมัดระวังและมีราคาแพงอาจไม่คุ้มต่อการลงทุน สารธรรมชาติ เช่น สารสกัดจากสมุนไพร สะเดา ฯลฯ ไม่ค่อยได้ใช้ในมันสำปะหลัง โดยปกติไม่ค่อยมีและที่มีอยู่ ก็ไม่สามารถใช้สารธรรมชาติควบคุมได้ สำหรับศัตรูธรรมชาติ ได้แก่ ตัวงเด๋า แมลงช้างปีกใส แมลงหางหนีบ เป็นต้น ส่วนสารชีวอินทรีย์ประกอบด้วยเชื้อรา เชื้อไวรัส และแบคทีเรียต่าง ๆ ซึ่งในกลุ่มเหล่านี้ เชื้อราบิวเวอร์เรีย สามารถควบคุมเพลี้ยแป้งและแมลงหิวข้าวได้

1) โรคใบไหม้

ลักษณะอาการ ใบเริ่มเป็นจุดเหลี่ยม น้ำน้ำ จนถึงอาการไหม้บางส่วนหรืออาจไหม้ทั้งกิ่ง ถ้ารุนแรงจะมียางไหล ลำต้นแห้งตาย พบมากในฤดูฝน

การป้องกันกำจัด ใช้พันธุ์ต้านทาน เช่น พันธุ์ระยอง 60 ระยอง 90 เกษตรศาสตร์ 50 ห้วยบง 60 ไม่ใช่ท่อนพันธุ์จากต้นเป็นโรค และหลีกเลี่ยงการปลูกในแปลงที่ระบาดของโรค

2) โรคใบจุดสีน้ำตาล

ลักษณะอาการ พบอาการบนใบเท่านั้น พบในใบแก่มากกว่าใบอ่อน อาการคือ ใบค่อนข้างเหลืองตามเส้นใบขนาด 3-15 มิลลิเมตร มีขอบชัดเจนในพันธุ์ที่อ่อนแอ จะทำให้ใบเหลืองทั้งใบ และใบร่วงเร็วกว่าปกติ และทำให้ต้นแคระแกร็นหรือตายได้

การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีพวก Copper Benomyl ฉีดพ่นหลายครั้งซึ่งจะไม่คุ้มค่าสารเคมีและแรงงาน จึงไม่เหมาะสมที่จะป้องกันโดยใช้สารเคมี ควรป้องกันโดยใช้พันธุ์แนะนำทุกพันธุ์ที่มีความต้านทานโรคระดับปานกลาง

3) โรคใบจุดไหม้

ลักษณะอาการ ใบเริ่มเป็นจุดเหลือง น้ำน้ำ จนถึงอาการไหม้ ใบเป็นจุดกว้างไม่มีขอบเขตที่แน่นอน จุดแผลจะกว้างมากแต่ละจุดอาจกว้างถึง 1 ใน 5 ของแฉกใบหรือมากกว่า ด้านบนของใบมักเห็นจุดแผลสีน้ำตาล ก่อนข้างสม่ำเสมอ ขอบแผลมีสีเหลืองอ่อน ด้านใต้ใบมักเห็นเป็นวงสีเทา

การป้องกันกำจัด ใช้พันธุ์แนะนำ ซึ่งมีความต้านทานโรค และในกรณีที่พบโรคระบาดมาก อาจใช้สารเคมีจำพวก Copper Benomyl

4) โรคใบจุดขาว

ลักษณะอาการ เป็นจุดค่อนข้างเหลืองถึงกลมขนาด 1-7 มิลลิเมตร แผลมักจะมียีสขาวมีขอบแผลสีน้ำตาลอมม่วง รอบวงสีเหลือง แผลจะจมเข้าไปในผิวใบทั้งสองด้าน ทำให้เห็นบริเวณแผลบางกว่าปกติ

การป้องกันกำจัด ใช้พันธุ์ต้านทาน

5) โรครากหรือหัวเน่า สาเหตุของโรครากเน่าเกิดจากเชื้อราและเชื้อแบคทีเรีย

โรครากเน่า ถ้าเกิดกับต้นยังเล็กอยู่จะทำให้รากเป็นรอยช้ำสีน้ำตาลและเน่า ต้นจะเหี่ยวเฉา ถ้าเกิดกับหัว จะทำให้หัวเน่าอย่างรวดเร็ว และมีกลิ่นเหม็น ใบเหี่ยวแล้วร่วง ถ้าเกิดรุนแรงต้นจะตาย

โรคหัวเน่าแห้ง จะเกิดเส้นใยสีขาวในดินรอบโคนท่อนพันธุ์และราก เส้นใยของเชื้อจะเข้าทำลายก้านมันสำปะหลังทางแผลของท่อนพันธุ์ ทำให้รากเน่า ใบเหี่ยวและตายในที่สุด

การป้องกันกำจัด การเตรียมแปลงปลูก ควรจะเป็นดินร่วน มีการระบายน้ำดี ไม่ควรเป็นที่เคยมีน้ำท่วมขัง หรือใกล้ทางระบายน้ำ หากดินระบายน้ำยาก ควรปลูกโดยใช้วิธียกร่อง และควรทำความสะอาดแปลงก่อนปลูก โดยทำลายเศษพืชที่เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและคัดเลือกท่อนพันธุ์ที่สมบูรณ์และปราศจากโรค

6) ไรแดงหม่อนและไรแดงมันสำปะหลัง

ลักษณะอาการ ไรแดงหม่อนทำความเสียหาย โดยดูดกินน้ำเลี้ยงตามใต้ใบ จากใบส่วนล่างขยายสู่ก้านยอด ไรแดงมันสำปะหลังดูดกินน้ำเลี้ยงบนหลังใบจากใบส่วนยอดสู่ใบส่วนล่าง ทำให้ใบเหลืองซีด ม้วนงอ และร่วง

การป้องกันกำจัด หลีกเลี่ยงการปลูกมันสำปะหลัง ในช่วงที่จะกระทบความแห้งแล้งในขณะที่ต้นมันสำปะหลังยังเล็กอยู่ เก็บส่วนของพืชที่มีไรแดงอยู่ไปเผาทำลายทิ้ง ใช้สารฆ่าแมลง ได้แก่ ฟอร์เมทาเนต (formetanate) และไดโคฟอล (dicofol) ฉีดพ่นตามคำแนะนำในฉลาก ไรแดงมีศัตรูธรรมชาติเป็นตัวห้ำ คือด้วงเต่าและด้วงปีกสั้น

7) เพลี้ยแป้ง¹

ลักษณะอาการ ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำเลี้ยงตามส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ยอด แผลงถ่ายมูลทำให้เกิดราดำ พืชสังเคราะห์แสงได้น้อย ทำให้เจริญเติบโตไม่เต็มที่ ยอดแห้งตายหรือยอดแตกพุ่ม มีผลกระทบต่อการสร้างหัว โดยเฉพาะในขณะที่ยอดมันสำปะหลังเล็กอยู่

การป้องกันกำจัด หลีกเลี่ยงการปลูกมันสำปะหลัง ที่จะกระทบสภาพความแห้งแล้งยาวนาน ในขณะที่ยอดมันสำปะหลังยังเล็กอยู่ เก็บส่วนของพืชที่มีเพลี้ยแป้งออกไปเผาทำลายทิ้ง ถ้ามีการระบาดรุนแรง ให้ใช้สารฆ่าแมลง ได้แก่ โอมेतโฮเลท (ometholate) โมโนโครโตฟอส (monocrotophos) หรือมาลาไธออน (malathion) ฉีดพ่นตามคำแนะนำในฉลาก แมลงที่เป็นศัตรูธรรมชาติ ได้แก่ ตัวง่าปีกลายหยัก ตัวง่าโรโคเลีย แมลงช้างปีกใส แมลงช้างปีกสีน้ำตาล ต่อหลวง ต่อรัง

8) แมลงหิวข้าว

ลักษณะอาการ ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำเลี้ยง จากส่วนใต้ใบพืช และถ่ายมูลทำให้เกิดราดำ พืชสังเคราะห์แสงได้น้อยลง ใบม้วน ชิด และร่วง

การป้องกันกำจัด หลีกเลี่ยงการปลูกมันสำปะหลังกระทบสภาพความแห้งแล้ง ในขณะที่ยอดมันสำปะหลังยังเล็กอยู่ เก็บส่วนของพืชที่มีแมลงหิวข้าวออกไปเผาทำลายทิ้ง ถ้ามีการระบาดรุนแรง ให้ใช้สารฆ่าแมลง ได้แก่ เมททามิโดฟอส (methamidophos) ฉีดพ่นตามคำแนะนำในฉลาก แมลงที่เป็นศัตรูธรรมชาติของแมลงหิวข้าว คือ แมลงช้าง

¹ ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 มีการระบาดของเพลี้ยแป้งในมันสำปะหลังอย่างรุนแรง มูลนิธิฯ ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อป้องกันกำจัดเพลี้ยแป้ง และมีรายงานการประชุมดังแนบในภาคผนวก

9) แมลงนูนหลวง

ลักษณะอาการ แมลงนูนหลวงจะเข้าทำลายเป็นหย่อม ๆ โดยเฉพาะที่ค่อน เข้าทำลายช่วงอายุ 1-3 เดือน จะมากยิ่งขึ้นในช่วงที่แห้งแล้งยาวนาน โดยกัดกินผิวของท่อนพันธุ์หรือที่ผิวของรากแล้วจะเป็นรูไปในเนื้อไม้ ทำให้รากเน่า หรือทำให้ต้นตายได้

การป้องกันกำจัด แมลงชนิดนี้ออกเป็นตัวเต็มวัยปีละครั้ง เกษตรกรต้องช่วยกันจับตัวเต็มวัยทำลาย โดยเฉพาะในช่วงประมาณเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม เป็นช่วงที่แมลงนูนหลวงผสมพันธุ์จะช่วยลดแมลงนูนหลวงลงได้ในบริเวณที่มีการทำลายมาก ให้ทำการไถพรวนหลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำลายไข่และหนอนก่อนที่จะเป็นดักแด้ การกำจัดอีกทางหนึ่งโดยการให้ศัตรูธรรมชาติ เช่น นกต่าง ๆ ช่วยกินหนอน ขณะที่มีการเตรียมดิน นอกจากนี้ยังเป็นการกำจัดเชื้อราได้อีกด้วย

